

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันมีลักษณะแบบไร้พรมแดนทำให้องค์กรหรือสถานศึกษาต้องปฏิรูปตนเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ทางด้านสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์และภาษา ด้านวัฒนธรรมเกิดการซึมซับวัฒนธรรมสากลมากขึ้น วัฒนธรรมโลกใหม่เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน มีมาตรฐานและแบบแผนเดียวกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความสามารถ จึงจะนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานไม่ว่าองค์กรนั้นจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนและไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด ผู้นำส่วนใหญ่ล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาและการดำเนินงานขององค์กร เพราะจะทำให้ทุกส่วนในองค์กรสามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปัจจุบันภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพราะความล้มเหลวขององค์กรต่างๆ ที่ผ่านมา สืบเนื่องจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (จิตพิร ดนัยโชติ, 2549, หน้า 42) องค์กรที่มีการจัดการที่ดีย่อมมีบุคลากรที่มีความเป็นผู้นำที่เก่งและมีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภายในและระหว่างองค์กรในขณะเดียวกันสามารถสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมจากใจ (Participative Cooperation) เพื่อนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าและลดปัญหาความขัดแย้งในการประสานงานกับบุคคลรอบข้าง ดังนั้นผู้นำสมัยใหม่จะประสบความสำเร็จได้ ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ให้ทัน ต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงอยู่ตลอดเวลาผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถทำให้ผู้ร่วมงาน ทำงานได้อย่างมีคุณภาพและเต็มความสามารถ ในองค์กรทางการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการจัดการศึกษา จัดระบบความคิดและระบบการบริหาร ให้บรรลุเป้าหมายทำให้

สถานศึกษาดำรงอยู่และก้าวหน้า สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ต้องการผู้บริหารที่เข้มแข็ง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการ การเรียนการสอน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารขึ้นอยู่กับคุณภาพการเป็นผู้นำของผู้บริหารในการทำให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภาวะผู้นำที่มีคุณภาพของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา (เสาวนิตย์ ทวีสันตพินันฎกุล, 2548, หน้า 3 อ้างถึงใน Alkin, 1992, หน้า 718) ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารจะต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานมีพื้นฐานความคิดที่ถูกต้องและพื้นฐานหลักวิชาที่แม่นยำ มีคุณธรรม (Moral agent) และมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือการติดต่อสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี ตามทันโลกทันต่อการเปลี่ยนแปลง รู้จักวิธีการกระจายอำนาจ สร้างความศรัทธา (Empowering) และมีวิสัยทัศน์ (Vision) พัฒนาคณะเองอยู่เสมอ (เกษม วัฒนชัย, 2546, หน้า 3-21)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐส่วนที่ 4 มาตรา 80 (3) และ (4) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังนี้ (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทยมีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550, เล่ม 124 หน้า 23)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและสังคมไทย ให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคนซึ่งนั่นหมายถึงพัฒนาการศึกษาให้ทันยุคทันการเปลี่ยนแปลงของโลกเนื่องจาก “คน” เป็นหัวใจเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันคนยังเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มุ่งให้คนมีคุณภาพและสังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศ การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติโดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งการจัดการศึกษาถือเป็นหน้าที่โดยตรงของ โรงเรียนหรือสถานศึกษาและผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

รัฐบาลปัจจุบัน (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี) ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ปรับหลักสูตร ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง (แผนการศึกษาแห่งชาติ, สกศ., 2553, หน้า 4)

ผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาในรอบ 10 ปี ยังคงพบปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่นปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ด้านการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ อาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถและปริมาณเพียงพอ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมมีส่วนร่วมทั้งการกระจายอำนาจการบริหาร ที่ขาดความอิสระคล่องตัวในการบริหารเป็นต้น (ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561, หน้า 5-7) เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาของประเทศทัดเทียมมาตรฐานสากลองค์กรที่สำคัญคือสถานศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังที่ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เส้นทางสู่ความสำเร็จการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ว่า“จุดเน้นคุณภาพผู้เรียน จุดเปลี่ยนการปฏิรูปการศึกษาไทย” (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ 22 ตุลาคม 2553) และผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย ใช้ภาวะผู้นำ ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (สุพล วิงสินธุ์, 2545, หน้า 16) เป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อันจะส่งผลต่อประเทศชาติและการจัดการศึกษา

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2544, หน้า 6) ให้ความสำคัญของผู้บริหารว่า การปฏิรูปการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษาในอนาคตฝากไว้กับผู้บริหาร เพราะผู้บริหารจะเป็นผู้นำ และความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา กว่าร้อยละ 50 เป็นผลเนื่องมาจากผู้บริหาร ผู้บริหารต่อไปต้องเป็นมืออาชีพ และรุ่งเรือง สุขภรณ์ (2544, หน้า 10) ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต้นๆ ที่ช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการบริหารจัดการสูง มีประสบการณ์มานาน และมีผลงานที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

ในยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง สิ่งสำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียนรู้คุณภาพผู้เรียนซึ่งมีเป้าหมายที่จะต้องสร้างคนให้มีความสามารถ มีคุณธรรม มีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยที่ส่งผลให้ประเทศมีสังคม มีเศรษฐกิจ มีการเมืองที่ดี ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา การที่โรงเรียนจะมีความก้าวหน้าและพัฒนาการศึกษาได้คืบหน้า ต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอย่างมาก หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง โรงเรียนก็จะมีคุณภาพ เช่น ผู้อำนวยการมีความสนใจงานวิชาการ โรงเรียนก็จะก้าวหน้า คุณลักษณะที่ผู้บริหารยุคใหม่ควรมีคือ ทักษะการบริหารจัดการ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และที่สำคัญต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ การบริหารต้องบริหารในรูปแบบ คณะกรรมการ หรือคณะบุคคลมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและมาตรฐาน (ธีระ รุญเจริญ, 2546, หน้า 66-73) เพื่อมุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) คือ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” มีพันธกิจการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในสามด้านหลัก คือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา รวมทั้งกรอบการปฏิรูปการศึกษา “สี่ใหม่” ที่ประกอบด้วยใหม่ทีหนึ่ง คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เด็กไทยและคนไทยในอนาคต เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข ดำรงรักษาความเป็นไทยและรู้เท่าทันกับสถานการณ์ของโลก ใหม่ที่สอง คือ การพัฒนาครูยุคใหม่ โครงการครูพันธุ์ใหม่ ด้วยกระบวนการผลิตการอบรมครูประจำการให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น ให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู และเป็นวิชาชีพชั้นสูง ใหม่ที่สาม คือ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ใหม่ที่สี่ คือ การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ที่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามี

ความคล่องตัวและเป็นอิสระมากที่สุดควบคู่ไปกับการเน้นธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 38)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “ห้องเรียนคุณภาพ” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ในการบริหารจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพในสถานศึกษาบนพื้นฐานความเชื่อว่าหากการจัดการเรียนการสอนระดับรายวิชามีคุณภาพตามเกณฑ์แล้ว สถานศึกษาแห่งนั้นก็จะเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพหรือมีความเป็นเลิศโดยมีการปฏิบัติ ในหน่วยเล็ก ๆ ของโรงเรียน คือห้องเรียน โรงเรียนมีบทบาทโดยตรงในการจัดการศึกษาและพัฒนาสู่ห้องเรียนคุณภาพ โรงเรียนมีองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดไม่ได้คือ บุคลากร ครู นักเรียน หลักสูตร และสถานที่เรียน ในด้านบุคลากรประกอบด้วยบุคลากรหลัก 2 ส่วน คือผู้บริหารและครู ควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดห้องเรียนคุณภาพ โดยผู้บริหารเป็นผู้วางแผนการกำหนดเงื่อนไข นโยบาย ปฏิทินการทำงาน (School Agenda) การส่งงาน กำหนดระเบียบและข้อตกลงร่วมกัน (House Rules) ที่จะทำให้ครูและบุคลากรต้องทำแนวทางเดียวกัน กำหนดโครงการพัฒนา การทำงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่การวิจัยองค์กร (สถานศึกษา) การวิจัยหลักสูตร โครงการงาน กิจกรรมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การวางระบบการนิเทศภายใน กำหนดโครงสร้าง ภารกิจ ขอบข่าย กิจกรรมการเยี่ยม การให้คำปรึกษาหารือ การกำกับ โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ที่คอยให้กำลังใจ ดูแล สร้างเสริม พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการรายวิชาของครู ผู้พัฒนาห้องเรียนคุณภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ตระหนักรู้ ภารกิจ เข้าใจการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานไว้วางใจ และมีความจงรักภักดีและเป็นข้อจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองการณ์ไกลกว่าความสนใจของตน ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ขององค์กร

จากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้า และความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้เกิดห้องเรียนคุณภาพตามเป้าหมาย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการบริหาร โรงเรียน ครู และนักเรียน ให้เกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติ และมีคุณภาพที่ดีสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในรอบทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยและความสำคัญของการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามสำหรับการวิจัยดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 อยู่ในระดับใด
2. การปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 อยู่ในระดับใด
3. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์และขนาดโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 แตกต่างกันหรือไม่
4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 สัมพันธ์กันอย่างไร

สมมุติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบข้อคำถามของการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ครูที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนคุณภาพ แตกต่างกัน
2. ครูที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนคุณภาพ แตกต่างกัน
3. ครูที่มี ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนคุณภาพ แตกต่างกัน
4. ครูที่มี ขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนคุณภาพ แตกต่างกัน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนคุณภาพ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่เป็นของรัฐและจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 จำนวน 67 แห่ง จำแนกตามเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร 23 เขต ดังนี้ เขตพญาไท บางซื่อ ดุสิต พุ่งครูสัมพันธ์วงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย บางแค บางขุนเทียน บางบอน จอมทอง ราษฎร์บูรณะ คลองสาน ธนบุรี ภาษีเจริญ ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และหนองแขม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลรวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,118 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ เป็นครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ค่าความ

เชื่อมั่น 95% ของเฮนเดล (Darwin Handel, 1977, p.82 อ้างถึงใน เกียรติสุดา ศรีสุข, 2549, หน้า 20)
ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 โรงเรียน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 360 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัย นี้มุ่งศึกษา

2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2.1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

2.1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ

2.1.3 การกระตุ้นทางปัญญา

2.1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2.2 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ

2.2.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.2.2 การเรียนรู้แบบองค์รวม

2.2.3 การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง

2.2.4 นำการเปลี่ยนแปลงสู่ห้องเรียนคุณภาพ

2.2.5 ออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

2.2.6 การวิจัยในชั้นเรียน

2.2.7 การใช้ ICT เพื่อการสอนและสนับสนุนการสอน

2.2.8 การสร้างวินัยเชิงบวก

3. ขอบเขตเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพตามความคิดเห็นของครูใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 ถึง
วันที่ 30 ตุลาคม 2554

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น จำแนกเป็น

1.1 สถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก - กลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ เบส (Bass, 1985)

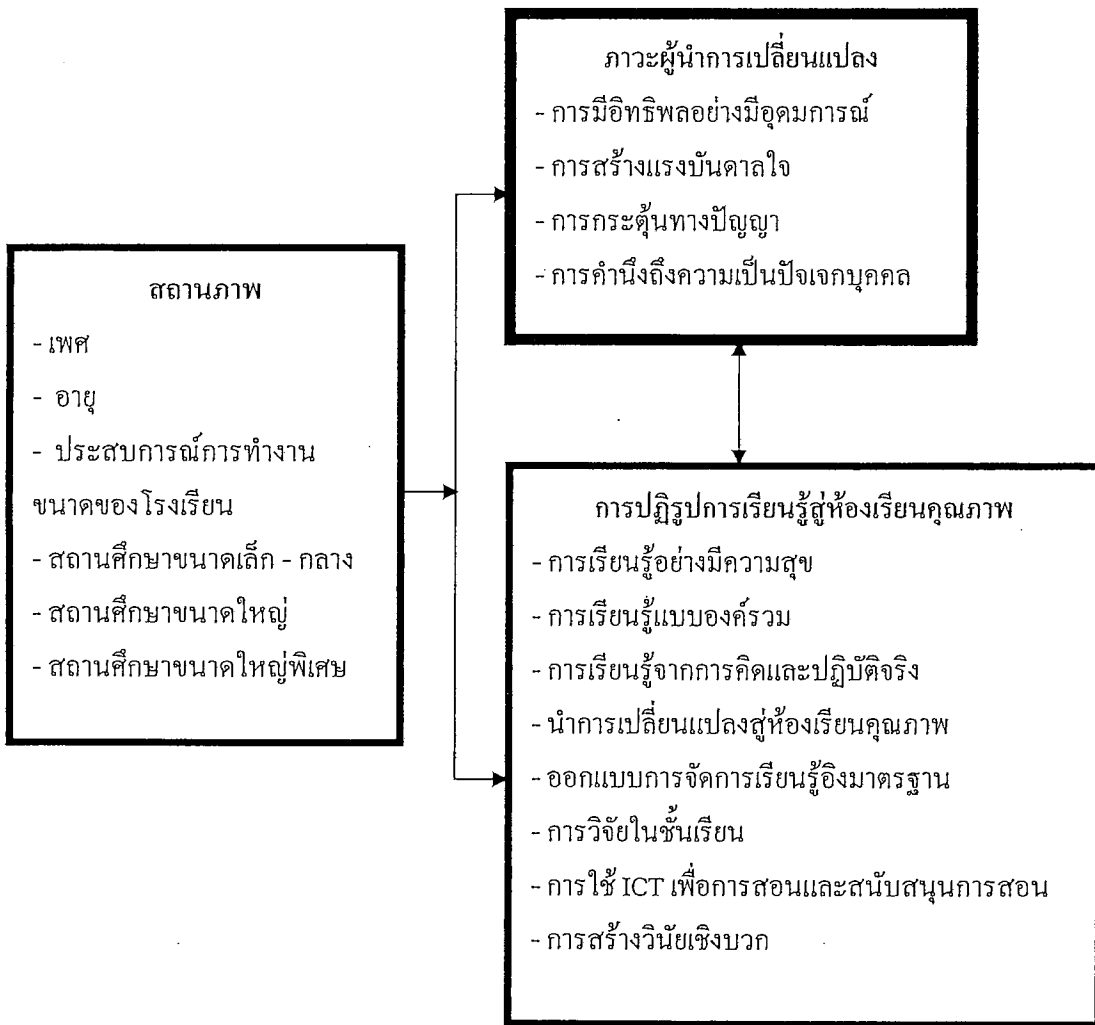
2.1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

- 2.1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ
- 2.1.3 การกระตุ้นทางปัญญา
- 2.1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
- 2.2 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ
 - 2.2.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - 2.2.2 การเรียนรู้แบบองค์รวม
 - 2.2.3 การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง
 - 2.2.4 นำการเปลี่ยนแปลงสู่ห้องเรียนคุณภาพ
 - 2.2.5 ออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน
 - 2.2.6 การวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.2.7 การใช้ ICT เพื่อการสอนและสนับสนุนการสอน
 - 2.2.8 การสร้างวินัยเชิงบวก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

นียมศัพท์เฉพาะ

1. เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 หมายถึง ระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา การปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบบริหารและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 23 เขต ประกอบด้วยท้องที่ เขตพญาไท บางซื่อ ดุสิต สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี พระนคร ภาษีเจริญ ป้อมปราบศัตรูพ่าย บางแค บางขุนเทียน บางบอน ทุ่งครุ ราษฎร์บูรณะ จอมทอง คลองสาน ธนบุรี ดลitzัน ทวีวัฒนา บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และหนองแขม มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด รวม 67 โรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน และรองผู้อำนวยการ โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

3. ครู หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ การสอนตามกลุ่มสาระวิชาทุกกลุ่มสาระ ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

4. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่การสอนของครูใน สถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ น้อยกว่า 10 ปี, 11-20 ปี, 21-30 ปี, และมากกว่า 30 ปี

5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน ขนาดกลางจำนวนนักเรียน 500-1499 คน ขนาดใหญ่จำนวน นักเรียน 1,500-2,499 คน และขนาดใหญ่พิเศษจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

6. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นใน การจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่า ความพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้การปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง พัฒนาความสามารถและ ศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานไว้วางใจ ตระหนักรู้ภารกิจ และวิสัยทัศน์ มีความจงรักภักดีและเป็นข้อจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองเห็นโอกาสที่มากกว่าความสนใจของตน ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ขององค์กรมี 4 องค์ประกอบตามแนวคิดของเบส (Bass, 1985)

6.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารประพฤติตนเป็น แบบอย่างแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักการเสียสละเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น มีคุณลักษณะที่สำคัญ ในด้านการมีวิสัยทัศน์ และสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงานให้เกิดการยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ภาคภูมิใจและไว้วางใจ เน้นความสำคัญเรื่องค่านิยม ความเชื่อ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความมั่นใจ มุ่งมั่นและทุ่มเทที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานตามภารกิจ ให้สำเร็จ มี

ความสามารถในการจัดการหรือการควบคุมอารมณ์ตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง มีศีลธรรมและ จริยธรรม

6.2 การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึงพฤติกรรมที่ผู้บริหารมีความสามารถในการ สื่อสารเป็นอย่างสูง สามารถสื่อสารกระตุ้นใจให้เกิดแรงบันดาลใจ กระตือรือร้น ตระหนัก และ เห็นคุณค่าของงาน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อกลุ่มผู้บริหารจะสร้างเจตคติที่ดีและ การคิดในแง่บวกและสร้างสื่อความหวังที่ต้องการอย่างชัดเจน ผู้บริหารจะอุทิศตนหรือความผูกพัน ต่อเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจให้กำลังใจ แก่ผู้ร่วมงานว่า สามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้ โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ ตระหนักถึงสิ่งที่สำคัญยิ่งขององค์กร

6.3 การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน ตระหนักรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการหาแนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้แก้ปัญหา มีการ พิจารณาถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบเก่าๆ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังผู้ร่วมงาน ในการแก้ปัญหา แสดงความคิดเห็น มองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผล และข้อมูลหลักฐาน ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และได้ข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเชื่อมั่นว่าสามารถ เอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้

6.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงต่อ ผู้ร่วมงาน โดยการให้ความสนใจดูแล เอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจเป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือ ชี้นำเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเอง ด้วยการให้โอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตาม ความต้องการด้วยบรรยากาศการสนับสนุนผู้ร่วมงานอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารจะมีพฤติกรรมเป็น ผู้สอนและให้คำแนะนำ มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา โดย ผู้บริหารจะมีคุณลักษณะสำคัญด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและมีเทคนิคการมอบหมายงาน ที่ดี

7. การปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพหมายถึง การปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการกับสภาพชีวิตที่แท้จริงสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ทำให้เกิด การเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ สอดคล้องสัมพันธ์กับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพในระดับปฏิบัติ คือ “ระดับห้องเรียน” มีองค์ประกอบอยู่ 8 ประการคือ

7.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุขหมายถึงสภาพการณ์จัดการเรียนการสอนใน บรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความหลากหลายในวิธีการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็น อิสระยอมรับความแตกต่างของกันและกันมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันทั้งครูและนักเรียน พัฒนา ตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

7.2 การเรียนรู้แบบองค์รวมหมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ กับ ความจริงในชีวิตประจำวัน โดยจัดการเรียนรู้สิ่งที่มีความหมายกับชีวิตจริงของนักเรียน เชื่อมโยง สาระวิชาต่าง ๆ อย่างกลมกลืนเข้าด้วยกัน เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเนื้อหาสาระนั้นเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการทางด้าน สติปัญญาของนักเรียน

7.3 การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงหมายถึง การจัดการเรียนการสอนแบบ มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาให้ผู้เรียน รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รอบตัว โดย ผ่านการสังเกต คิดพิจารณา วางแผนและปฏิบัติจริงอย่างเป็นขั้นตอนทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันสอดแทรกคุณธรรมที่ดีงาม มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจนเกิดองค์ความรู้ใหม่ แก่ตนเอง

7.4 นำการเปลี่ยนแปลงสู่ห้องเรียนคุณภาพหมายถึงพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีทักษะ การคิดสร้างสรรค์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนมีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยพอเพียงกับผู้เรียนทุกคนและมีความเป็นระบบ ระเบียบ ปลอดภัย

7.5 ออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานหมายถึงการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการ เรียนรู้ของแต่ละระดับชั้นอิงมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรปัจจุบันและวัดผลประเมินผลตาม สภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลายพร้อมมีการนำเสนอผลงานผู้เรียนสะท้อนมาตรฐานตามเกณฑ์อย่างมี คุณภาพ

7.6 การวิจัยในชั้นเรียนหมายถึงการจัดทำศึกษาวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มุ่งเน้น พัฒนา การเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ ค้นพบสิ่งใหม่ นำประโยชน์ที่ได้จากการค้นพบมาพัฒนาครู นักเรียน และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

7.7 การใช้ ICT เพื่อการสอนและสนับสนุนการสอนหมายถึงการมีทักษะพื้นฐานใน การใช้สื่อ ICT ทั้งครูและนักเรียนรวมถึงผู้บริหาร มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการใช้ เทคโนโลยีและจัดทำห้องปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ เกิดประโยชน์อย่างมีคุณภาพ

7.8 การสร้างวินัยเชิงบวกหมายถึงกระบวนการส่งเสริมช่วยเหลือดูแลนักเรียนให้มี คุณธรรม มีวินัยในตนเอง มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีคุณค่า ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ข้อมูลผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพเหมาะสมกับการบริหารงาน โรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษารอบสอง
2. ข้อมูลผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดห้องเรียนคุณภาพตามทิศทางการปฏิรูปการเรียนรู้
3. ข้อมูลผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาคุณภาพผู้บริหารและครู ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนคุณภาพในโรงเรียน ตั้งกีดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1